Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

# ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İLE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİN VATANDAŞLIK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

**Mustafa EROL**[1]
**Fatih ÖZDEMİR**[2]
**Şahin ORUÇ** [3]

[1]Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mstf66.erol@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1675-7070
[2]Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, ozdemirfth01@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5759-643X
[3]Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi, sahinoruc44@hotmail.com , ORCID ID: 0000-0001-8666-3654

Erol, Mustafa; Özdemir, Fatih ve Oruç, Şahin. "Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarının karşılaştırılması". ulakbilge, 78 (2022 Kasım): s. 1119–1127. doi: 10.7816/ulakbilge-10-78-03

**ÖZ**

Çalışmanın amacı üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren ortaokul öğrencilerinin vatandaşlık algılarının karşılaştırılmasıdır. Bu amaç kapsamında çalışma nicel araştırma desenlerinden nedensel karşılaştırma araştırması kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örneklem belirleme yöntemi ile belirlenen 149 üstün yetenekli ve123 normal gelişim gösteren ortaokul atıncı sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri vatandaşlık algısı ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler t testi, yüzde, frekans gibi istatiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algıları karşılaştırmalarında üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar vardır. Ayrıca ölçeğin alt boyutlarından demokratik vatandaşlık ve geleneksel vatandaşlık puan ortalamalarına göre de üstün yetenekli öğrenciler normal gelişim gösteren öğrencilere göre daha yüksek puan almışlardır. Vatandaşlık algısı ölçeği toplam puan ve alt boyutlara göre puan otalamaları cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığında ise normal gelişim gösteren öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, üstün yetenekli kız öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerden yüksek olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Vatandaşlık algısı, üstün yetenekli öğrenciler, ortaokul öğrencileri

*Makale Bilgisi*
*Geliş: 15 Haziran 2022* *Düzeltme: 8 Ağustos 2022* *Kabul: 12 Eylül 2022*

**© 2022 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.**

## Giriş

Birey toplum ilişkisi ve bu ilişkiler neticesinde ortaya çıkan hak ve sorumlulukları kapsayan vatandaşlık kavramı uzun bir tarihi serüvene sahiptir. Bu uzun serüven içerisinde farklı değişimler geçiren ve gelecekte de dünyada meydana gelecek değişimlere ayak uyduracak olan vatandaşlık toplum, kişi, zaman ve mekanlara göre değişim göstermektedir. Zaman zaman sert milliyetçilikler üzerine şekillenen ve amansız bir kutuplaşmaya sebep olan vatandaşlık günümüzde daha geçirgen bir yapıya doğru eğilim göstermektedir. Bu eğilimde şüphesiz teknoloji ve bilgi paylaşımının etkisi büyüktür. Bununla birlikte insanlarda bilgi ve uyaranlar vasıtasıyla gelişen muhakeme ve düşünme kapasitesi geçirgen vatandaşlık kavramının oluşmasında etkilidir.

Vatandaşlık kavramına tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde ilk olarak Eski Yunan döneminde ortaya çıktığı görülmektedir (Boineau, 1998; Korkut, 2015). Bu dönemde vatandaşlık özel bir statü olarak ele alınmış yabancılar, kadınlar ve köleler vatandaş olarak görülmemiştir (Ağaoğulları, 1989; Evran Topuzkanamış, 2013). Tarihi serüveninde Roma, Osmanlı ve Orta Çağ Avrupa'sı dönemlerinde de halk düzeyine inmeyen vatandaşlık siyasal ve sosyal olarak günümüzdeki kimliğine Fransız Devrimi ile kavuşmuştur (Boineau, 1998). Günümüzde sosyal veya ekonomik sınıflandırmadan ziyade iyi vatandaşlık kavramı vatanına bağlılığı ve dünyaya saygılı olma koşulunu içinde barındırmaktadır (Kan,2009; Çolak, Kabapınar, ve Öztürk, 2019). Vatandaşlık kavramında gerçekleşen bu değişim bireysel anlamdaki farklılıkları, bu sayede de sınıfsız olarak temsiliyet ve aidiyet duygusu ön plana çıkarmıştır. Ülkesi ve dünyası için var olan potansiyelini insanlığa faydalı faaliyetlerde kullanan bireyler vatandaşlık görevini iyi şekilde yerine getirmiş olmaktadır.

Bünyesinde barındırdığı yetenekler bakımından üstün olan bireyler vatandaşlık algıları açısından da farklılıklar gösterebilmektedir. Karnes ve Brown (1981) yapmış oldukları araştırmada yetenekli çocuklar, kronolojik akranlarından daha erken bir ahlaki akıl yürütme aşamasına ulaşabilecekleri sonucunu elde etmişlerdir. Ayrıca üstün yetenekli bireylerde eş zamansızlık olarak adlandırılan ve üstün yetenekli bireylerin fizyolojik ve duyuşsal uyumsuzluğunu ifade eden kavram, üstün yetenekli bireylerin bilişsel ve duyuşsal davranışlarının daha önce geliştiğini ifade etmektedir (Silverman, 1993: Cross, Anderson, Mammadov ve Cross, 2017; Özbey ve Sarıçam,2018). Bu duygu temelli ahlaki olgunluk vatandaşlık anlayışının da gelişmesinde etkilidir. Günümüzde bireyin kişisel performansına bağlı olan iyi vatandaşlık kavramı, iyi yetiştirildiğinde üstün yetenekli bireylerde olumlu sonuçlar verecektir.

İnsanlık tarihinin kırılma noktalarında toplum ve devletlerin önemli bir kozu olan üstün yetenekli bireyler (Çağlar,1972; Enç,1979; Özmen ve Kömürlü, 2013) iyi eğitilmediklerinde büyük suç eğilimi gösteren birer kötü vatandaşlar olabilmektedir (Cross, Anderson, Mammadov ve Cross, 2017). Bu anlamda üstün yetenekli bireylerin iyi birer vatandaş olmaları toplumlar ve dünya için çok önem taşımaktadır. Diğer taraftan toplumun %98'ini oluşturan normal düzeyde gelişim gösteren bireylerin vatandaşlık eğitim ve algıları da oldukça önemlidir. Zira toplumun ve devlet sistem olarak ana unsurlarıdır. Bu nedenle bir ülkenin devamlılığını sağlamak ve bireyleri ortak amaçlarda birleştirebilmek, vatandaş olma bilincinin kazandırılmasıyla sağlanabilir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Sonuç olarak tarihsel süreç içerisinde ve günümüzde toplumlarda büyük öneme sahip olan üstün yetenekli bireyler ve toplumun geri kalanını meydana getiren normal gelişim gösteren bireylerin bir vatandaş olarak, vatandaşlık bilinci ile yetişmiş olmaları hayati önem taşımaktadır.

Alan yazın incelendiğinde normal gelişim gösteren bireylerin vatandaşlık algıları ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde (Lister, vd., 2003; Dejaeghere ve Hooghe, 2009; Alabaş, 2010; Ersoy, 2012; Baloğlu Uğurlu, 2013; Durualp, 2016; Yiğit, 2017) farklı yaş düzeylerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Üstün yetenekli bireylerde vatandaşlık ile ilgili olarak yurt dışında Gibson, Rimmington ve Landwehr-Brown (2008) ve Johnson (2018) tarafından dünya vatandaşlığı ve küresel vatandaşlık konularında araştırmalar yer almaktadır. Ülkemizde ise Oğurlu, vd. (2016) tarafından, küresel vatandaşlık eğitimi programının etkililiği ve Yıldırım (2022) tarafından üstün yetenekli bireylerin dijital vatandaşlık kavramına ilişkin algıları ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Üstün yetenekli bireyler ve normal gelişim gösteren bireylerin aynı anda yer aldığı Özbey (2016) tarafından yapılan araştırmada üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerde değerler, duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet düzeyleri, Özbey ve Adam Karduz (2018) tarafından yapılan araştırmada özel yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ahlaki kimlik ve özgecilik düzeyleri hakkında dolaylı olarak vatandaşlık ve vatandaşlık algısı ile ilgili farklı konularda araştırmalar yer almaktadır. Bu çalışmalar dışında üstün yetenekli bireyler ve normal gelişim gösteren bireylerin yer aldığı farklı çalışmalar yapılmış olsa da vatandaşlık algısına yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarının ortaya konulması öğrencilere verilecek vatandaşlık eğitimi açısından önemlidir. Araştırmadan elde edilen bulgular vatandaşlık eğitiminin hedef, içerik ve süreç planlamalarında fayda sağlayacağı

varsayılmaktadır. Dolayısıyla program geliştirme aşamasında yapılacak olan ihtiyaç analizi çalışmalarına yardımcı olacağı varsayımından yola çıkılarak, bu araştırmada BİLSEM'lerde eğitim alan üstün yetenekli öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

1. Üstün yetenekli öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyete göre vatandaşlık algısı değişmekte midir?
3. Üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyete göre vatandaşlık algısı değişmekte midir?

## Yöntem

### Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın yürütülmesinde nicel araştırma desenlerinde nedensel karşılaştırma deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda yürütülmesinin temel nedeni çalışma grubunda iki farklı grubun (üstün yetenekliler ve normal gelişim gösteren öğrenciler) olmasıdır. Nedensel karşılaştırma araştırmaları, üzerinde çalışılan konu hakkında en az iki grubun birbirleri arasındaki ilişkileri ve farklılıkları ortaya koyan ilişkisel tarama yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2016). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarının karşılaştırmalı olarak incelendiğinden nedensel karşılaştırma deseni tercih edilmiştir.

### Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu olarak altıncı sınıfa devam eden ve kolay ulaşılabilir örneklem belirleme yöntemi ile belirlenen ortaokul öğrencileri (üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrenciler) seçilmiştir. Öğrenciler İstanbul'un çeşitli ilçelerinde öğrenim gören ve altıncı sınıfa devam eden ortaokul öğrencileridir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere ait demografik bilgiler aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel Veriler**

| Demografik Değişken | | Üstün Yetenekli Öğrenciler | Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler |
|---|---|---|---|
| | | N | N |
| Cinsiyet | Kız | 89 | 61 |
| | Erkek | 60 | 62 |
| Annen Eğitim Durumu | Okuryazar | 2 | 27 |
| | İlkokul | 4 | 51 |
| | Ortaokul | 5 | 25 |
| | Lise | 20 | 17 |
| | Üniversite | 118 | 3 |
| Baba Eğitim Durumu | Okuryazar | 1 | 11 |
| | İlkokul | 1 | 39 |
| | Ortaokul | 4 | 44 |
| | Lise | 20 | 25 |
| | Üniversite | 123 | 4 |

### Veri Toplama Araçları

***Vatandaşlık Algısı Ölçeği;*** Ölçek Durualp ve Doğan (2017) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmada çalışma grubuna Çankırı'da öğrenim gören ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. Çalışma toplam 672 sekizinci sınıf öğrencisi (349 kız ve 323 erkek) ile yürütülmüştür. Elde edilen veriler sonucunda açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve ölçeğin demokratik vatandaşlık, geleneksel vatandaşlık olmak üzere iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktörlerin toplam madde sayısı 38 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizleri sonucu ise Cronbach alfa değeri .80 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

**Verilerin Toplanması ve Etik Hususlar**

Araştırmanın verileri 2021-2022 öğretim yılında araştırmacılar tarafından yüz yüze toplanmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmacılar araştırmanın amacı hakkında katılımcılara bilgi vermiştir. Katılımcılara veri toplama araçlara isim ve soy isim yazmamaları gerektiği, sadece cinsiyet, anne baba eğitim durumu gibi demografik verilerin doldurulması gerektiği hatırlatılmıştır. Katılımcıların sözlü ve yazılı onayları da alınarak ölçekler dağıtılmıştır. Katılımcılara istedikleri zaman çalışmadan ayrılabilecekleri hatırlatılmıştır. Öğrencilerden bazıları anket almak istememiş (üstün yetenekli öğrenciler) araştırmaya katılmamıştır. Araştırmacılar veri toplama sürecinin başından sonuna kadar sınıfta bulunmuş öğrencilerin anlamadığı sorulara anında dönüt sağlanmıştır. Veri toplama sürecinde sınıf öğretmeni de bulunmuştur. Ayrıca çalışmaya başlamadan önce gerekli izinler alınmıştır.

**Verilerin Analizi**

Vatandaşlık algısı ölçeğinden elde edilen verilerin analizine başlamadan önce veri setinin kayıp veri kontrolü, uç değerleri kontrolü gibi kontrolleri yapılmıştır. Araştırmanın veri seti 123 normal gelişim gösteren ortaokul öğrencisi ve 149 üstü yetenekli tanısı almış BİLSEM'e devam eden ortaokul öğrencisine uygulanan vatandaşlık algısı ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar bağlamında oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında uç değer içeren toplam 9 veri veri setinden çıkarılmıştır. Elde edilen verilerin normallik varsayımlarını sağlamadığı belirlenmiştir. Ancak basıklık ve çarpılık değerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması veri setinin normal dağım gösterdiğini ifade etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu kapsamda vatandaşlık algısı ölçeğinin basıklık ve çarpıklık değerleri normal gelişim gösteren ortaokul öğrencileri için; toplam puanı -.007 ile -.607, demokratik vatandaşlık alt boyutu toplam puanı -.147 ile -.780, ve geleneksel vatandaşlık boyutu alt puanı .065 ile-.816 arasındadır. Üstün yetenekli ortaokul öğrencileri için ise, toplam puanı-.602 ile -.296, demokratik vatandaşlık alt boyutu toplam puanı -.786 ile .076, ve geleneksel vatandaşlık boyutu alt puanı -.595 ile .757 arasındadır. Çalışma kapsamında elde edilen değerlerin bu aralıklarda olduğu belirlenmiştir. Normal gelişim gösteren ortaokul öğrencileri ile üstün yetenekli öğrencilerin karşılaştırılmasında ve kişisel bilgi formunda bulunan cinsiyet değişkenine ilişkisiz örneklemler t testi kullanılmıştır.

## Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bulguları sunulmuştur. Öncelikle araştırmada üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algıları karşılaştırılmış ve sonuçlar aşağıda Tablo 2'de sunulmuştur.

**Tablo 2. Normal Gelişim Gösteren ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Vatandaşlık Algısı Ölçeğinden Almış Oldukları Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları**

| Değişken | | N | X | S.S | S.H.O | t | Sd. | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Vatandaşlık Algısı Ölçeği Toplam Puanları | Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler | 123 | 119.0325 | 11.81964 | 1.06574 | -11.732 | 270 | .000 |
| | Üstün Yetenekli Öğrenciler | 149 | 134.0403 | 9.27353 | .75972 | | | |
| Demokratik Vatandaşlık Alt Boyutu | Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler | 123 | 101.6179 | 10.77757 | .97178 | -9.832 | | .000 |
| | Üstün Yetenekli Öğrenciler | 149 | 112.9128 | 8.15221 | .66786 | | | |
| Geleneksel Vatandaşlık Alt Boyutu | Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler | 123 | 17.3252 | 3.96604 | .35761 | -9.348 | | .000 |
| | Üstün Yetenekli Öğrenciler | 149 | 21.2550 | 2.95953 | .24245 | | | |

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algısı puanları arasında ön ($\bar{x}_{(\text{normal gelişim gösteren öğrenciler})}$ = 119.0325) ve üstün yetenekli öğrencilerin vatandaşlık algısı puanları ($\bar{x}_{(\text{üstün yetenekli öğrenciler})}$ = 134.0403) arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Tabloya göre bu farkın ise üstün yetenekli öğrenciler lehine ($t_{(270)}$ =-11.732; $p$<.05) olduğu görülmektedir. Vatandaşlık algısı ölçeği alt boyutlarından demokratik vatandaşlık alt boyutu normal gelişim gösteren öğrenciler ($\bar{x}_{(\text{normal gelişim gösteren öğrenciler})}$ = 101.6179) ile üstün yetenekli öğrenciler ($\bar{x}_{(\text{üstün yetenekli öğrenciler})}$ = 112.9128) arasında üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(270)}$ = -9.832; $p$<.05). Vatandaşlık algısı ölçeği alt boyutlarından geleneksel vatandaşlık alt boyutu normal gelişim gösteren öğrenciler ($\bar{x}_{(\text{normal gelişim gösteren öğrenciler})}$ = 17.3252) ile üstün yetenekli öğrenciler ($\bar{x}_{(\text{üstün yetenekli öğrenciler})}$ = 21.2550) arasında üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(270)}$ = -9.348; $p$<.05). Bu sonuçlara göre üstün yetenekli öğrencilerin vatandaşlık algılarının normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarından yüksek olduğu söylenebilir.

**Tablo 3. Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Vatandaşlık Algısı Ölçeğinden Almış Oldukları Ortalama Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları**

| Değişken | Cinsiyet | N | X | S.S | S.H.O | t | Sd. | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Vatandaşlık Algısı Ölçeği Toplam Puanları | Kız | 61 | 120.2131 | 12.08458 | 1.54727 | 1.100 | 121 | .274 |
| | Erkek | 62 | 117.8710 | 11.53254 | 1.46463 | | | |
| Demokratik Vatandaşlık Alt Boyutu | Kız | 61 | 102.2787 | 11.38000 | 1.45706 | .673 | | .502 |
| | Erkek | 62 | 100.9677 | 10.20120 | 1.29555 | | | |
| Geleneksel Vatandaşlık Alt Boyutu | Kız | 61 | 17.7541 | 4.10957 | .52618 | 1.192 | | .236 |
| | Erkek | 62 | 16.9032 | 3.80556 | .48331 | | | |

*p>.05

Tablo 3 incelendiğinde, normal gelişim gösteren kız öğrencilerin vatandaşlık algısı toplam puan ortalaması (X $_{(61)}$ = 120.2131, S=12.08458) ile normal gelişim gösteren erkelerin toplam puan ortalaması (X$_{(62)}$= 117.8710, S=11.53254) arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (t=1.100, p> .05). Ölçeğin demokratik vatandaşlık alt boyutu arasında kızların puan ortalaması (X $_{(61)}$= 102.2787, S=11.38000) ile erkeklerin puan ortalaması (X$_{(62)}$= 100.9677, S=10.20120) arasında anlamlı bir farklılık yoktur (t=.673, p> .05). Ayrıca tabloya göre ölçeğin geleneksel vatandaşlık alt boyutu arasında kızların puan ortalaması (X $_{(61)}$= 17.7541, S=4.10957) ile erkeklerin puan ortalaması (X$_{(62)}$= 16.9032, S=3.80556) arasında anlamlı bir farklılık yoktur (t=1.192, p> .05).

**Tablo 4. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Vatandaşlık Algısı Ölçeğinden Almış Oldukları Ortalama Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları**

| Değişken | Cinsiyet | N | X | S.S | S.H.O | t | Sd. | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Vatandaşlık Algısı Ölçeği Toplam Puanları | Kız | 89 | 135.7528 | 7.37822 | .78209 | 2.809 | 147 | .006 |
| | Erkek | 60 | 131.5000 | 11.11496 | 1.43494 | | | |
| Demokratik Vatandaşlık Alt Boyutu | Kız | 89 | 114.1573 | 6.92968 | .73454 | 2.302 | | .023 |
| | Erkek | 60 | 111.0667 | 9.44900 | 1.21986 | | | |
| Geleneksel Vatandaşlık Alt Boyutu | Kız | 89 | 21.7303 | 2.49893 | .26489 | 2.427 | | .016 |
| | Erkek | 60 | 20.5500 | 3.43672 | .44368 | | | |

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde, üstün yetenekli kız öğrencilerin vatandaşlık algısı toplam puan ortalaması ($X_{(89)}$= 135.7528, S=7.37822) ile erkek öğrencilerin toplam puan ortalamaları ($X_{(60)}$= 131.5000, S=11.11496) arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (t=2.809, p< .05). Ölçeğin demokratik vatandaşlık alt boyutu arasında kızların puan ortalaması ($X_{(89)}$= 114.1573, S=6.92968) ile erkeklerin puan ortalaması ($X_{(60)}$= 111.0667, S=9.44900) arasında da kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık vardır (t=2.302, p< .05). Ayrıca tabloya göre ölçeğin geleneksel vatandaşlık alt boyutu arasında kızların puan ortalaması ($X_{(89)}$= 21.7303, S=2.49893) ile erkeklerin puan ortalaması ($X_{(60)}$= 20.5500, S=3.43672) arasında kızlar lehine anlamlı farklılık vardır (t=1.192, p< .05).

## Sonuç ve Tartışma

Bir ülke veya toplumun devamlılığının sağlayabilmesi ve içerisinde bulunan farklılıkların ortak potada eritilebilmesi her bir ferde vatandaşlık bilinci kazandırmakla sağlanabilir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Ülkeleri oluşturan fertler içerisinde yaşıtlarına nazaran farklı ve üstün becerileri barındıran akranlarının en az %10'u arasına girebilecek bireylere üstün yetenekli bireyler denilirken (Gagne, 2005) toplum geri kalanını oluşturan bireyler normal gelişim gösteren bireyler olarak adlandırılmaktadır. Üstün yetenekli bireyler stratejik öneme sahip oldukları için, normal gelişim gösteren bireyler ise toplumun çoğunluğunu oluşturma ve toplumsal hareketlerde söz sahibi oldukları için her iki grubun da vatandaşlık algılarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Buradan hareketle çalışmada üstün yetenekli öğrenciler ve normal gelişim gösteren akranlarının vatandaşlık algılarını karşılaştırmak çalışmanın temel amacını oluşturmuştur.

Araştırmanın amacı kapsamında üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algıları karşılaştırıldığında üstün yetenekliler lehine istatiksel olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. Üstün yetenekliler ve normal gelişim gösteren bireylerin vatandaşlık algılarının karşılaştırmalarına yönelik direk araştırmalar yer alamasa da vatandaşlık ile ilgi çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Lee ve Olszewski-Kubilius (2006) tarafından lise düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin duyarlılık seviyesi akranlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Clark ve Hankins (1985) tarafından yapılan araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden dünya ile ilgili daha fazla haber okudukları ve savaşlar konusunda endişe duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Tirri ve Pehkonen (1998) tarafından ahlaki ikilem ile yürütülen araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin adalet ve sorumluluk konularına daha çok vurgu yaptıkları gözlemlenmiştir. Galbraith (1985) tarafından yapılan araştırmada üstün yetenekli bireylerin dünyada yaşanan sorunlar hakkında akranlarından daha fazla ilgili ve endişeli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Tirri, Tallent-Runnels ve Nokelainen, (2005) farklı ülkelerden katılım gösteren ortaokul öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin daha fazla bilimsel ve ahlaki sorular sordukları gözlenmiştir. Cetinkaya ve Kıncal (2015) tarafından yapılan araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin sevgi, hoşgörü ve demokratik değerlere daha çok önem verdikleri görülmüştür. Özbey (2016) tarafından yürütülen araştırmada saygı ve hoşgörü puanlarının normal öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üstün yetenekli bireyler dünyada yaşanan adaletsizlik ve savaş konularında yüksek bilişsel farkındalıkları ve yüksek ahlaki düzeyleri sebebiyle daha fazla duyarlılık göstermektedir (Roeper ve Silverman, 2009). Üstün yetenekli öğrenciler, yerel ve küresel düzeyde siyaset, ekonomi, sağlık, inançlar ve doğa ile ilgili konularda ahlaki ve etik olarak daha üst düzeyde davranış gösterirler (Özbey ve Adam Karduz, 2018). Genel olarak bakıldığında üstün yetenekli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere göre ahlaki yargılama düzeylerinin daha yüksektir (Terman, 1925; Gross, 1993; Silverman, 1994). Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde üstün yetenekli öğrenciler vatandaşlık kavramı içerisinde yer alan birçok bilgi, beceri ve değer alanlarında akranlarına nazaran daha üst düzeye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar ile araştırmada elde edilen sonuçlar arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Bunla birlikte Tortop (2018) tarafından üstün yetenekli bireylerle yapılan araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin akranlarına nazaran üst ahlaki düzeye sahip olsa da Kolberg ahlak kuramına göre ahlak öncesi dönemde kaldıkları görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre normal gelişim gösteren öğrencilerde vatandaşlık algısı puanları incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar belirlenmezken, üstün yetenekli öğrencilerin puan ortalamalarında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre vatandaşlık algıları ile ilgili literatür incelendiğinde farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Durualp ve Doğan (2018) tarafından ortaokul düzeyinde yapılan araştırmada kız öğrencilerin vatandaşlık algı puanları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2018) tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin çok kültürlü

vatandaşlık algı ve farkındalıkları erkek öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karatekin, Kuş ve Sönmez (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada demokrasi kavramını kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha doğru biçimde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Koç (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın ön-test sonucunda kızların erkeklere nazaran evrensel değerlere ilişkin tutumlarda anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Yılmaz (2013) vatandaşlık eğitimine yönelik kullanılan kavramlara ilişkin yapmış olduğu araştırmada elde edilen puanların kızlar lehine daha yüksek olduğu soncuna ulaşılmıştır. Bektaş Öztaşkın ve İçen (2015) tarafından ortaokul öğrencileri ile yapılan araştırmada kız öğrencilerin hoşgörü ve demokrasi eğilimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ersöz ve Duruhan (2015) tarafından ortaokul öğrencileri ile yapılmış olan araştırmada kız öğrencilerin demokrasi yaşantıları ve kendi davranışlarını değerlendirmede erkek öğrencilere nazaran daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar üstün yetenekli öğrencilerden cinsiyet değişkenine göre elde edilen sonuçları desteklemektedir. Ayrıca literatürde Kennedy (2007) tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin aktif vatandaşlık düzeyleri erkek öğrencilerden yüksek olsa da ortak tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan çalışma normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algı puanlarında cinsiyet değişkeni açısından elde edilen sonucu kısmen desteklemektedir. Literatürdeki üstün yetenekliler alanında yapılan araştırmalarda incelendiğinde Lee ve Olszewski-Kubilius (2006) tarafından lise düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin duyarlılık seviyesinde cinsiyet değişkeninin etkisinin olmadığı görülmüştür. Tirri, Tallent-Runnels ve Nokelainen, (2005) tarafından yapılmış olan araştırmada bilimsel ve ahlaki soruların ortaya konulmasında cinsiyet faktörünün etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar üstün yetenekli öğrencilerde cinsiyet açısından anmalı farklılıklar olmadığını göstermektedir. Bu hali ile bizim çalışmamızın sonuçları ile çeliştiği söylenebilir. Bu sonucun araştırmanın örnekleminden, veri toplama aracından ve araştırmanın amacı kapsamında araştırılan konu gibi farklılıklardan kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin vatandaşlık algılarının geliştirilmesi adına çeşitli eğitimler verilebileceği önerilebilir. Ayrıca araştırmamızın bazı varsayım ve sınırlıkları vardır. Bu sınırlılıklar ve varsayımlar aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırmada kullanılan veri toplama aracının vatandaşlık algısını ölçtüğü varsayılmıştır.
- Katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.
- Araştırmada elde edilen verilerin vatandaşlık algılarını ortaya koyduğu varsayılmıştır.
- Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında belirlenen çalışma grubu ile sınırlıdır.
- Araştırma kullanılan veri toplama aracı ile sınırlıdır.

## Kaynaklar

Ağaoğulları, M. A. (1989). *Eski yunan siyaset felsefesi.* Ankara: V Yayınları.

Alabaş, R. (2010). Primary school students' conceptions of citizenship. *Procedia Socialand Behavioral Sciences, 2(*2010), 2528-2532.

Arslan, S. (2018). Farklı kültürel değerlere sahip öğrencilerin çokkültürlü vatandaşlık algı ve farkındalıkları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 1-29. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/sadab/issue/38806/451821

Baloğlu Uğurlu, N. (2013). 8. sınıf Amerikan ve Türk öğrencilerinin vatandaşlık ile ilgili algılarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim, 38(170*), 281-283.

Boineau, J. (1998). "Fransa'da Devrim Döneminde Yurttaşlar ve Yurttaşlık", *Dersimiz: Yurttaşlık*, Haz. Turhan Ilgaz, Çev. Yeşim Küey, Kesit Yayıncılık, İstanbul, s. 109-143.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: PegemA Yayınları.

Clark, W. H. & Hankins, N. E. (1985). Giftedness and conflict. *Roeper Review, 8(1*), 50-53.

Cross, T. L., Anderson, L., Mammadov, S., & Cross, J. R. (2017). Social and emotional development of students with gifts and talents. In J. L. Roberts, T. F. Inman, & J. H. Robins (Eds.), *Introduction to gifted education* (pp. 95–118). Waco, TX: Prufrock Press

Çağlar, D. (1972). Üstün zekâlı çocukların özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(*3), 95 – 110.

Çolak, K., Kabapınar, Y., & Öztürk, C. (2019). Sosyal bilgiler derslerini veren öğretmenlerin küresel vatandaşlığa ve küresel vatandaşlık eğitimine bakışları. *Eğitim ve Bilim*, *44* (197).

Dejaeghere, Y., & Hooghe, M. (2009). Brief report: Citizenship concepts among adolescents. Evidence from a survey among Belgian 16-year olds. *Journal of Adolescence, 32*(2009), 723-732.

Durualp, E., & Doğan, İ. (2018). Sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlık algısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (47)*, 291-316. https://doi.org/10.21764/maeuefd.373264

Ersoy, F. (2012). Annelerin vatandaşlık algısı, çocuklarında vatandaşlık bilinci geliştirme uygulamaları ve karşılaştıkları sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2*), 2111-2124.

Ersöz, Y., & Duruhan, K. (2015). Okul ortamında demokrasi yaşantıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2 (3*), 13-26.

Evran Topuzkanamış, Ş. (2013). T*ük hukukunda anayasal gelişmeler ışığında vatandaşlık. (*Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Gagne, F. (2005). From gifts to talents: DMGT as a developme ntal model. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Eds.). *Conceptions of giftedness, 98-119*. New York: Cambridge University Press.

Galbraith, J. (1985). The eight great gripes of gifted kids: Responding to special needs. *Roeper Review: A Journal on Gifted Education, 8*(1), 15–18. https://doi.org/10.1080/02783198509552920

Gross, M. U. M. (1993). *Exceptionally gifted children*. London: Routledge

Gürbüz, G. (2006). *İlköğretim 7. ve 8. sınıflarda vatandaşlık bilgisi dersinde demokrasi eğitimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Hablemitoğlu, Ş., & Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 1(3),* 39-54.

Howard, S., & Gill, J. (2010). 'It's like we're a normal way and everyone else is different': Australian children's constructions of citizenship and national identity. *Educational Studies, 27(1),* 87-103.

Kan, Ç. (2009). Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *17*(3), 895-904.

Karatekin, K., Kuş, Z., & Sonmez, O. F. (2010). Ilköğretim öğrencilerinin demokrasi algıları. *Education Sciences, 5 (4),* 1498-1512. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19822/21222

Karnes, F., & Brown, K. (1981). Moral development and the gifted: An initial investigation. *Roper Review,* 3, 8 – 10.

Kennedy, K. J. (2007). Student Constructions of 'Active Citizenship': What Does Participation Mean to Students? British *Journal of Educational Studies, 55 (3*), 304-324.

Koç, K. (2007). *İlköğretim 7. sınıflarda okutulan vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öğrenciye kazandırılması amaçlanan evrensel değerlere ilişkin tutumlar üzerinde öğretim sürecinin etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elâzığ.

Korkut, L. (2015). Siyasi kimlik olarak vatandaşlık: Türkiye'de ve dünya devletlerinde anayasal vatandaşlık tanımları. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *1*(2), 5-41.

Lister, R., Smith, N., Middleton, S., & Cox, L. (2003). Young people talk about citizenship: Empirical perspectives on theoretical and political debates. *Citizenship Studies, 7(2*), 235-253.

Özbey, A., & Adam Karduz, F. F. (2018). Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin ahlaki kimlik ve özgecilik düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(4), 2207-2226.

Özbey, A. (2016). *Üstün zekâ/yetenekli ve normal öğrencilerde insani değerler, duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet düzeylerinin karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya

Özbey, A., & Sarıçam, H. (2018). Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerde duyarlı sevgi, sosyal güven ve memnuniyet. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(16), 142-152.

Özmen, F., & Kömürlü, F. (2013). Türkiye'de üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin politika ve uygulamalar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(2), 35-56.

Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review, 17,* 110–116.

Silverman, L. K. (Ed.). (1993*). Counseling gifted & talented*. Denver: Love Publishing Company

Sternberg, R. J. (2017). Accel: A new model for identifying the gifted. *Roeper Review*, *39*(3), 152-169. https://doi.org/10.1080/02783193.2017.1318658

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.),* Boston: Allyn and Bacon.

Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius: Mental and physical traits of a thousand gifted* children. Stanford, CA: Stanford University Press.

Tirri, K., Tallent-Runnels, M. K., & Nokelainen, P. (2005). A ccross-cultural study of pre-adolescents' moral, religious and spiritual questions. *British Journal of Religious Education, 37(3),* 207-214.

Yıldırım, F. (2022). An ınvestigation of perceptions of gifted students toward the concept of digital citizenship. *EJER Congress 2022 Conrefence Proceedıngs*, 116.

Yılmaz, K. (2013). İlköğretim öğrencilerinin vatandaşlık eğitimi ile ilgili temel kavramlara ilişkin algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28 (1*), 453-463.

Yiğit, E. Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gözünden vatandaşlık ve Türk vatandaşlığı. *Elementary Education Online*, *16*(2).

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

# COMPARISON OF GIFTED TALENTED STUDENTS WITH NORMAL DEVELOPMENT STUDENTS CITIZENSHIP PERCEPTIONS

**Mustafa Erol, Fatih Özdemir, Şahin Oruç**

**ABSTRACT**

The study's goal is to compare students with normal development and gifted students' perceptions of citizenship. The study was conducted within the framework of causal comparison research for this purpose. The research group consists of 149 gifted and 123 normally developing sixth grade secondary school students. The citizenship perception scale was used to collect data for the study. The collected data was analyzed using statistical methods such as the t test, percentage, and frequency. According to the findings of the study, there are significant differences in the perceptions of citizenship of gifted students and students with normal development. Furthermore, gifted students outperformed students with normal development on the mean scores of democratic citizenship and traditional citizenship, which are sub-dimensions of the scale. When the total score of the citizenship perception scale and the mean scores according to the sub-dimensions were compared in terms of gender, no significant difference was observed among students with normal development, whereas the mean scores of the gifted female students were significantly higher than the male students.

**Keywords:** Perception of citizenship, gifted students, secondary school students